Sufraxio e representaciÃ³n polÃtica da diÃ¡spora galega

Description

No tempo presente o futuro de cada paÃs, de cada colectividade debe ser contemplado na sÃºa relaciÃ³n co exterior. Estar presente no mundo Ã© unha das formas esenciais de garantir o propio futuro. Pois ben, nÃ³s estamos presentes no mundo dende hai tempo, a travÃ©s dunha diÃ¡spora, produto tanto da emigraciÃ³n como do exilio, que constitÃºe un activo esencial para que as relaciÃ³ns de Galicia progresen no mundo. (Foto: Barco no horizonte, visto desde a praia de Samil en Vigo. Â©Fernando Pol).

Â

1. A emigraciÃ³n, presente na vida polÃtica, social e cultural de Galicia

A emigraciÃ³n pertÃ©ncenos, forma parte da nosa identidade, non se entende Galicia sen falar da nosa emigraciÃ³n. Ata hai pouco tempo sempre foi enfocada dende a perspectiva da Ã¢Â€ÂœanomalÃaÃ¢Â€Â•, Ã© dicir, da privaciÃ³n, como paÃs, de recursos humanos de gran valor e que sÃ³ o seu retorno poderÃa emendar.

A emigraciÃ³n hoxe deixou de ser un tema de preocupaciÃ³n nesa liÃ±a tradicional, por mÃ¡is que aÃnda haxa galegos que saian do seu paÃs en busca de traballo ou mellores expectativas profesionais.

No enfoque actual predominan outras consideraciÃ³ns, nomeadamente:

Ã¢Â€Â¢ A importancia dos emigrantes como votantes, ata o punto de condicionar a formaciÃ³n de maiorÃas absolutas en determinados Ã¡mbitos, especialmente o local e o autonÃ³mico.

Ã¢Â€Â¢ A situaciÃ³n social dos emigrantes en determinados paÃses que por mor de crises econÃ³micas ou doutra natureza, reclaman medidas de atenciÃ³n por parte dos diferentes gobernos e administraciÃ³ns, tanto local como autonÃ³mico e mesmo central. A Galicia beneficiada polas remesas dos nosos emigrantes noutro tempo, pode hoxe devolver en forma de asistencia social parte dese legado histÃ³rico tan presente na nosa xeografÃa, a educativa a e outras.

Ã¢Â€Â¢ O aproveitamento dese capital humano relacional que supÃ³n o dispoÃ±er de galegos ocupando posiciÃ³ns relevantes nas sociedades de acollida, tanto no Ã¡mbito polÃtico, econÃ³mico, social e cultural, en condiciÃ³ns de contribuÃr Ã³ favorecemento de dinÃ¡micas de cooperaciÃ³n e intercambio con Galicia, hoxe mÃ¡is capaz por dispor tamÃ©n de posibilidades de actuaciÃ³n, con autonomÃa, no concerto internacional.

2. A emigraciÃ³n e a mundializaciÃ³n: un activo irrenunciable

Dise, e con bastante razÃ³n, que no tempo presente o futuro de cada paÃs, de cada colectividade debe ser contemplado

na sÃºa relaciÃ³n co exterior. Estar presente no mundo Ã© unha das formas esenciais de garantir o propio futuro. Pois ben, nÃ³s estamos presentes no mundo dende hai tempo, a travÃ©s dunha diÃ¡spora, produto tanto da emigraciÃ³n como do exilio, que constitÃºe un activo esencial para que as relaciÃ³ns de Galicia progresen no mundo.

DispoÃ±emos de polÃticos, de empresarios, de xente da cultura, dos sindicatos, da vida profesional, do eido xurÃdico ou eclesiÃ¡stico, recursos todos de indudable valor que, aproveitados racionalmente e dende unha perspectiva de beneficio recÃproco poden favorecer a transformaciÃ³n dos desafÃos que supÃ³n a mundializaciÃ³n en oportunidades para facer progresar o noso paÃs.

Galicia non pode renunciar Ã¡ sÃºa diÃ¡spora, debe facer por incorporala Ã³ proceso de construciÃ³n do seu benestar, abrindo formas de operar e mecanismos que permitan un aproveitamento real e efectivo da sÃºa potencialidade.

3. Estratexias de vinculaciÃ³n (no cultural, no econÃ³mico, no social)

Calquera propÃ³sito de consideraciÃ³n da diÃ¡spora debe tomar en consideraciÃ³n diferentes perspectivas, tantas como necesarias para facer posible a construciÃ³n real dese terceiro espazo onde se poidan atopar a Galicia territorial e a Galicia da diÃ¡spora. Queda aÃnda moito por facer nese terreo, non soamente no Ã¡mbito do estudo da emigraciÃ³n ou o exilio dende unha perspectiva histÃ³rica, senÃ³n do propio coÃ±ecemento contemporÃ¡neo das oportunidades que pode brindar un tratamento adecuado de semellante riqueza humana, especialmente polo dobre factor de intensa integraciÃ³n na sociedade de acollida e conservaciÃ³n das raÃces que a relacionan coa sÃºa orixe.

A definiciÃ³n de mecanismos activos de vinculaciÃ³n, con programas continuados de alto valor engadido resulta de importancia extrema naqueles contextos en que o trÃ¡nsito xeracional nos leva a pensar con fundamento na desapariciÃ³n do segundo factor citado, isto Ã©, a perda das raÃces.

Cando falamos de vinculaciÃ³n estamos a pensar na necesidade de que a diÃ¡spora sexa unha preocupaciÃ³n do paÃs, non soamente da sÃºa administraciÃ³n. Na asunciÃ³n desa perspectiva deben operar actores culturais, econÃ³micos ou sociais para optimizar adecuadamente os recursos de que dispoÃ±emos no exterior e especializar o noso nivel de resposta para que os vÃnculos asÃ establecidos poidan evolucionar a partir da identificaciÃ³n dos intereses comÃºns.

4. A vinculaciÃ³n polÃtica

O gran desafÃo para propiciar unha mirada diferente do papel da diÃ¡spora no presente de Galicia cÃ³mpre referilo Ã¡ vertente polÃtica. O reto consiste en habilitar os medios para pasar da instrumentaciÃ³n Ã¡ configuraciÃ³n dun espazo xenuÃno onde a diÃ¡spora dispoÃ±a de voz propia para alentar o debate da sÃºa problemÃ¡tica especÃfica, sen intermediarios, e contribuÃr dende a sÃºa Ã³ptica Ã³ debate xeral. TrÃ¡tase pois de artellar a representaciÃ³n polÃtica da diÃ¡spora, hoxe ausente na polÃtica galega.

Â· Institucional e partidaria

CÃ³mpre en calquera caso salientar que nos Ãºltimos anos se propiciaron medidas que dan conta da crecente importancia polÃtica da diÃ¡spora. Tanto a existencia dunha comisiÃ³n de emigraciÃ³n no Parlamento galego como a creaciÃ³n dun departamento especifico nesta materia co rango de ConsellerÃa evidencian con claridade que algo mudou nos Ãºltimos tempos. Igualmente, no Ã¡mbito local dispuxÃ©ronse numerosas iniciativas (viaxes, subvenciÃ³ns) para afortalar as relaciÃ³ns entre unha comunidade emigrante e o concello do que partiron no seu dÃa. Mesmo xurdiron voces, a raÃz esencialmente da crise arxentina de 2001, no sentido de que boa parte da cooperaciÃ³n internacional ao desenvolvemento debÃa contemplar o apoio Ã³s emigrantes en situaciÃ³n de dificultade econÃ³mica. Un exceso conceptual, sen dÃºbida, pois unha cousa Ã© a extensiÃ³n da rede de apoio social a cidadÃ¡ns que residen fora do paÃs e outra a acciÃ³n en materia de cooperaciÃ³n internacional. As dÃºas poden desenvolverse fora de Galicia, pero a naturaleza de cada unha Ã© ben diferente.

No eido partidario aconteceu outro tanto. Os principais partidos polÃticos galegos estreitaron as sÃºas relaciÃ³ns coa diÃ¡spora, establecendo responsÃ¡beis nesta materia nos seus Ã³rganos dirixentes, efectuando xiras periÃ³dicas a determinados paÃses, creando organizaciÃ³n na propia diÃ¡spora, etc.

E debemos deixar constancia de que ese interese polÃtico crecente obedece Ã¡ transcendencia electoral do feito da diÃ¡spora e por iso mesmo Ã© motivo de frecuente controversia entre os partidos polÃticos.

Â· A importancia electoral da diÃ¡spora

Na actualidade, a presenza de galegos e galegas no exterior alcanza a todos os continentes. Sen dÃºbida a concentraciÃ³n de maior relevancia atÃ³pase en AmÃ©rica Latina e en Europa. Arxentina con 330.000 galegos e AlemaÃ±a con 90.000 son o paradigma da diÃ¡spora. TamÃ©n Estados Unidos, por exemplo, con 75.000 ou Brasil, con 95.000 ou SuÃza con 60.000, reflicten cifras altamente significativas.

O Estatuto de AutonomÃa de Galicia, como marco referencial das competencias galegas en materia de sufraxio, posibilitou o desenvolvemento da Lei de RecoÃ±ecemento da Galeguidade que xunto co marco estatal da Lei de RÃ©xime Electoral contemplan o dereito ao voto dos residentes no exterior.

Nas pasadas elecciÃ³ns do 2001 ao Parlamento de Galicia, atendendo ao criterio provincial, tendo en conta o listado de electores no exterior nos paÃses onde se desenvolve o proxecto do Foros Bilaterais, obtemos os seguintes datos. 268.452 persoas tiveron o dereito a exercer o voto segundo datos do INE: 58.036 de A CoruÃ±a, 21.239 de Pontevedra, 33.071 de Ourense e 21.239 en Lugo. Ver TÃ¡boa 1.

TÃ¡boa 1. NÃºmero de Electores residentes no estranxeiro por paÃses

Â	A CoruÃ±a	Lugo	Ourense	Pontevedra	Total
Total	58.036	21.239	33.701	50.795	Â
Arxentina	28.687	15.040	12.823	22.839	79.389
Brasil	5.616	876	4.628	9.226	20.346
MÃ©xico	647	295	5.294	2.395	8.631
Uruguai	14.029	1.990	2.156	8.889	27.064
Venezuela	9.057	3.038	8.800	7.446	28.341

Fonte: INE.

O peso do voto emigrante en relaciÃ³n Ã¡ poboaciÃ³n total Ã© do 10,45% sendo a provincia de Ourense a que se caracteriza por posuÃr o Ãndice mÃ¡is elevado de porcentaxe de electores no exterior cun elevado 17,3 % fronte ao 9,45% de A CoruÃ±a ou o 9,42 % de Lugo. Ver TÃ¡boa 2.

TÃ¡boa 2. Listado definitivo de electores por provincia

Â	Galicia	Estranxeiro	Total
Total	2.299.219	268.451	2.567.670
A CoruÃ±a	941.509	98.291	1.039.800

Lugo	313.034	32.564	345.598
Ourense	290.873	59.730	350.603
Pontevedra	753.803	77.866	831.669

Asemade, os datos do INE en relaciÃ³n Ã¡s Ãºltimas elecciÃ³ns ao Parlamento de Galicia reflicten unha elevada presenza de galegos e galegas nas cohortes que abranguen dos 85 ate 100 anos, ao representar ao 9,53% da poboaciÃ³n, Ã© dicir, falamos dun total de 25.581 persoas cunha idade moi avanzada. Ver TÃ¡boa 3.

TÃ¡boa 3. ElecciÃ³ns Galicia 2001, distribuciÃ³n por idade CERA, listas de votaciÃ³n

Â	**NÃºmero**	**Porcentaxe**
Total	268.452	100,00
Ate 84	255.533	95,19
85 e mÃ¡is	12.919	4,81
85-89	6.869	2,56
90-94	4.582	1,71
95-99	1.211	0,45
100-104	227	0,08
105 e mÃ¡is	30	0,01

Se a prÃ³xima convocatoria das elecciÃ³ns favoreceu a ampliaciÃ³n do prazo de escrutinio das papeletas remitidas dende o exterior, pasando de tres a cinco dÃas, o control do proceso nos consulados, asÃ como o acceso Ã¡ informaciÃ³n e Ã¡s papeletas de todos os partidos polÃticos e mesmo a presenza de interventores son obxecto de controversia Ã¡ hora de garantir un proceso limpo e transparente.

Os integrantes da diÃ¡spora galega teÃ±en o deber e dereito ao exercicio de voto e polo tanto a decidir sobre a composiciÃ³n, en primeiro lugar, dos 75 membros do Parlamento galego. Nas pasadas elecciÃ³ns de 2001 foron considerados vÃ¡lidos 67.883 votos emitidos no exterior. Nas elecciÃ³ns Ã¡s Cortes Xerais do Estado de marzo de 2004, un total de 224.222 galegos e galegas puideran exercer o dereito o voto. Ã‰ dicir, tiÃ±an un peso de 11,3%.

Agora mesmo, na oitava convocatoria dos comicios autonÃ³micos (lembremos que as elecciÃ³ns celebrÃ¡ronse por primeira vez no 1981 e despois convocÃ¡ronse nos seguintes anos: 1985, 1989, 1993, 1997, 2001 e 2005), desatou, como en anteriores ocasiÃ³ns, a polÃ©mica en torno ao voto emigrante, polÃ©mica constante porque ten modificado o reparto

de escanos en favor ou en detrimento dalgunha forza polÃtica, como aconteceu nas elecciÃ³ns do 1997 na provincia de Ourense ou nas derradeiras elecciÃ³ns ao Parlamento Europeo.

No tocante ao criterio de participaciÃ³n nas pasadas elecciÃ³ns autonÃ³micas, os concellos onde se rexistrou unha maior presenza de voto emigrante foron: AviÃ³n, cun 51,29 %, Ã© dicir, mÃ¡is da metade dos seus habitantes (fundamentalmente radicados en MÃ©xico), seguido de Beariz e do Val do Dubra. Ver TÃ¡boa 4.

TÃ¡boa 4. Concellos galegos coa porcentaxe de votos do exterior mÃ¡is elevada

Concello	Estranxeiros	Total	%
AviÃ³n	2.307	4.498	51,29
Beariz	1.013	2.144	47,25
Val do Dubra	3.493	7.657	45,62
Bande	1.529	3.779	40,46
Arnoia	647	1.736	37,27
Gomesende	579	1.580	36,65

Â· A representaciÃ³n polÃtica da diÃ¡spora

O debate arredor da participaciÃ³n polÃtica da diÃ¡spora tense centrado, esencialmente, nos seguintes temas: as carencias do censo de residentes ausentes (CERA); a limpeza e transparencia do proceso electoral, isto Ã©, as garantÃas da emisiÃ³n do dereito de sufraxio en condiciÃ³ns homologables; e, por Ãºltimo, a igualdade de oportunidades entre os partidos polÃticos para facer chegar Ã¡ diÃ¡spora o seu discurso e as sÃºas propostas.

CÃ³mpre advertir en todo caso que a participaciÃ³n electoral non equivale a participaciÃ³n polÃtica; sen dÃºbida Ã© unha manifestaciÃ³n daquela, pero parcial.

Â· Carencias da situaciÃ³n actual: o voto inacabado

Entendemos por voto inacabado aquel que unha vez emitido non serve plenamente para representar ao representado. Os emigrantes votan pero non elixen, contribÃºen co seu voto Ã¡ elecciÃ³n de representantes que, en realidade, non os poden representar, pois a sÃºa vida desenvolvese a centos ou milleiros de quilÃ³metros de distancia. A participaciÃ³n, asÃ viabilizada, non produce unha representaciÃ³n da diÃ¡spora senÃ³n unha distorsiÃ³n do sistema democrÃ¡tico ao permitir a influencia determinante no proceso electoral de persoas ausentes do debate polÃtico que se produce na correspondente demarcaciÃ³n.

Â· Propostas alternativas: o espazo polÃtico da diÃ¡spora

O que cabe reivindicar Ã© a existencia dun espazo polÃtico xenuÃno onde a diÃ¡spora poida estar cabalmente representada e que os seus representantes poidan incorporar Ã³ debate polÃtico galego a sÃºa problemÃ¡tica.

Esta situaciÃ³n descartarÃa a participaciÃ³n dos emigrantes no Ã¡mbito local. Non ten sentido que os votos de persoas que non viven nunha determinada municipalidade poidan determinar o signo dun goberno local (e, paradoxalmente, que moitos inmigrantes residentes non poidan votar ou que tampouco poidan facelo os que estÃ¡n mÃ¡is prÃ³ximos, residindo en

LeÃ³n, poÃ±amos por caso). Os emigrantes galegos, alÃ¡ onde estean, deben integrarse activamente na vida polÃtica e social das comunidades de acollida.

Pola contra, o Ã¡mbito autonÃ³mico semella o mais idÃ³neo para a construciÃ³n dese espazo polÃtico da diÃ¡spora con representaciÃ³n propia. Quere iso dicir que deberÃa habilitarse a reserva dun nÃºmero especifico de deputados que deben proceder da diÃ¡spora e ser elixidos directamente polas comunidades do exterior, sen que co seu voto poda distorsionar o signo da representaciÃ³n decidida polos habitualmente residentes nas catro provincias galegas.

Igualmente, o propio poderÃa dicirse no Ã¡mbito das elecciÃ³ns lexislativas a nivel de Estado. No Ã¡mbito comunitario, a cuestiÃ³n poderÃa suscitarse en tanto se admitise a circunscriciÃ³n electoral autonÃ³mica. Mentres tanto, a situaciÃ³n actual poderÃa manterse.

5. ConclusiÃ³ns

A diÃ¡spora debe ter a oportunidade de facer unha achega estable Ã¡ polÃtica galega, pero actuando como autÃ©ntica protagonista das sÃºas inquedanzas e intereses. E nesas condiciÃ³ns, a polÃtica pode contribuÃr de forma decisiva a dinamizar todos os Ã¡mbitos das relaciÃ³ns bilaterais, optimizando o valor dese capital relacional que hoxe estÃ¡ moi infrautilizado aÃnda, cando non limitado Ã¡ sÃºa instrumentaciÃ³n electoral, con efectos, queirÃ¡molo ou non, perversos, na medida en que a ecuaciÃ³n representante/representado estÃ¡ alterada por adosamentos extemporÃ¡neos.

Esta aposta por unha integraciÃ³n sincera da diÃ¡spora na vida polÃtica galega contribuirÃa a erradicar as practicas nocivas para a saÃºde do sistema democrÃ¡tico.

Para instrumentala deberÃa crearse unha Ponencia con participaciÃ³n polÃtica plural e representaciÃ³n da propia diÃ¡spora a fin de ditaminar os textos normativos a modificar. O futuro debate a propÃ³sito da reforma do Estatuto de Galicia non deberÃa deixar de lado esta cuestiÃ³n.

Acceso ao artigo orixinal no repositorio web 1998-2012

APARTADOSTEMATICOXEOGRAFICOS

AcciÃ³n exterior de Galicia ARQUIVO

IDIOMA

Galego

INVESTIGACION

Paradiplomacia

Date Created
XuÃ±o 16, 2005

Meta Fields

Autoria : 3717

Datapublicacion : 20050616